

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kaupparekisterilakia. Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön keskus-, kauppa- ja yhtiörekistereiden yhteenliittämistä sääntelevä Euroopan neuvoston ja parlamentin direktiivi. Lakiehdotuksen mukaan Patenti- ja rekisterihallituksen olisi poistettava rekisteristä ulkomaisten elinkeinonharjoittajien Suomeen rekisteröity sivuliike, kun yhtiö on purettu tai poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa. Patenti- ja rekisterihallitus olisi velvollinen osallistumaan direktiivissä säädettyyn tietojenvaihtoon. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset tiedonvaihdosta rajat ylittäviä sulautumisia ja jakautumisia koskevista tilanteista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Kansallinen lainsäädäntö.....	3
1.2 Euroopan unionin lainsäädäntö.....	4
2 NYKYTILAN ARVIOINTI JA KESKEISET EHDOTUKSET	6
2.1 Tietojen julkistaminen eurooppalaisen keskusjärjestelmän välityksellä.....	6
2.2 Tietoihin tai asiakirjoihin tehdyt muutokset	7
2.3 Sivuliikkeen poisto rekisteristä	8
2.4 Tiedonvaihto rajat ylittävässä sulautumisessa ja jakautumisessa	9
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
3.1 Yritysvaiikutukset	9
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	9
4 ASIAN VALMISTELU.....	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	12
2 VOIMAANTULO JA SIIRTYMÄSÄÄNNÖS	13
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	13
LAKIEHDOTUS	15
kaupparekisterilain muuttamisesta.....	15

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Kansallinen lainsäädäntö

Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) pitämän kaupparekisterin tehtävänä on palvella yksityistä ja julkista sektoria sekä ylläpitää ja parantaa oikeusvarmuutta elinkeinoelämässä. Kaupparekisteri on julkinen rekisteri, johon merkitään yrityksiä ja yhteisöjä koskevat tiedot. Kaupparekisteriin oli rekisteröity 30.6.2016 noin 625 000 yritystä ja yhteisöä, joista osakeyhtiöitä oli noin 266 000, yksityisiä elinkeinonharjoittajia noin 219 000, asunto-osakeyhtiöitä noin 87 000, avoimia yhtiöitä noin 12 000 ja kommandiittiyhtiöitä noin 33 000 sekä muita yritysmuotoja, esimerkiksi osuuskuntia, ulkomaisten elinkeinonharjoittajien sivuliikkeitä, hypoteekkiyhdistyksiä, eurooppayhtiöitä ja valtion liikelaitoksia yhteensä noin 7 300. Kaupparekisteriin oli 30.6.2016 merkittynä 1279 sivuliikettä. Uusia sivuliikkeitä rekisteröidään Suomeen vuosittain noin 100 (101 kpl vuonna 2015).

Kaupparekisterilaki (129/1979) sisältää säännöksiä kaupparekisteriin merkittävistä tiedoista, rekisteröintivelvollisuudesta sekä tietojen julkisuudesta. Kaupparekisterilain 1 a §:n mukaan jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. Kaupparekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja sähköisessä muodossa. Pykälän 2 momentin mukaan tiedot henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta luovutetaan kaupparekisteristä kuitenkin vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Lain 1 a §:ään on ehdotettu muutoksia rahanpesulainsäädännön uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 228/2016 vp) yhteydessä. Rekisteriin merkittävistä henkilötiedoista säädetään lain 3 a §:ssä. Sen mukaan kaupparekisteriin merkittävistä luonnollisista henkilöistä rekisteriin merkitään henkilötietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, kansalaisuus ja kotikunta. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, merkitään rekisteriin syntymäaika. Ulkomailla asuvista luonnollisista henkilöistä kotikunnan sijasta rekisteriin merkitään kotiosoite.

Kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka perustaa Suomeen sivuliikkeen (*ulkomainen elinkeinonharjoittaja*), on velvollinen tekemään perusilmoituksen. Vastaava velvollisuus on ulkomaisella yhteisöllä sellaisessa rajat ylittävässä kombinaatiosulautumisessa ja jakautumisessa, jossa uusi yhteisö rekisteröidään Suomeen. Kaupparekisterilain 18 §:n 5 momentin mukaan sivuliikkeen perustaneeseen ulkomaiseen elinkeinonharjoittajaan kohdistetusta maksukyvyttömyysmenettelystä, akordista ja muusta vastaavasta menettelystä on ilmoitettava rekisteriviranomaiselle. Rekisteriviranomaiselle on ilmoitettava myös elinkeinonharjoittajan asettamisesta selvitystilaan, selvitysmiesten määräämisestä, selvitysmiesten henkilötiedoista ja toimivallasta sekä selvitystilan päättymisestä samoin kuin elinkeinonharjoittajan purkautumisesta ja rekisteristä poistamisesta. Yksityiskohtaisempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä annetaan kaupparekisteriasetuksessa (208/1979).

Patentti- ja rekisterihallituksella ja Verohallinnolla on yhteinen yritys- ja yhteisötietojärjestelmä, josta säädetään yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001) ja joka mahdollistaa tietojen ilmoittamisen molemmille viranomaisille. Ilmoitukset kaupparekisteriin on tehtävä yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:n mukaisilla perustamis-, muutos- tai lopettamisilmoituslomakkeilla. Samoilla lomakkeilla, joilla ilmoitetaan yrityksen tai yhteisön perustamisesta tai elinkeinotoiminnan harjoittamisen aloittamisesta, voi tehdä ilmoituksen Verohallinnon ylläpitämiin en-

nakkoperintärekisteriin, työnantajarekisteriin ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Kaikki yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kirjattavat yritykset saavat yritys- ja yhteisötunnuksen (Y-tunnuksen).

1.2 Euroopan unionin lainsäädäntö

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/17/EU direktiivien 89/666/ETY, 2005/56/EY ja 2009/101/EY muuttamiseksi keskus-, kauppa- ja yhtiörekistereiden yhteenliittämisen osalta, jäljempänä *yhteenliittämisdirektiivi*, annettiin 13 päivänä kesäkuuta 2012. Kaupparekistereiden yhteenliittäminen oli yksi sisämarkkinoiden toimenpidepakettia koskevassa tiedonannossa KOM (2010) 608 esitetyistä ehdotuksista, joiden tarkoituksena on luoda yritysten kannalta suotuisa oikeudellinen ympäristö ja verojärjestelmä ja jotka voivat tukea myös Eurooppa 2020 – strategiaa parantamalla luottamusta sisämarkkinoihin.

Direktiivin johdanto-osassa todetaan, että yhtiöitä ja niiden muissa jäsenvaltioissa avattuja sivuliikkeitä koskevien tietojen saantia rajojen yli voidaan parantaa vain, jos kaikki jäsenvaltiot sitoutuvat mahdollistamaan sähköisen viestinnän rekistereiden kesken ja toimittamaan yksittäisille käyttäjille tietoja standardoidulla tavalla (identtinen sisältö ja yhteentoimivat tekniikat) kaikkialla unionissa (9 perustelukappale). Direktiivillä pyritään helpottamaan virallisten yritystietojen saantia toisesta maasta perustamalla sähköinen rekisteriverkosto ja määrittämällä yhteiset, ajantasaiset vähimmäistiedot, jotka on asetettava kolmansien saataville sähköisessä muodossa jokaisessa jäsenvaltiossa. Direktiivillä ei perusteta keskitettyä eurooppalaista rekisteriä, johon tallennettaisiin yrityksiä koskevia tietoja. Sen sijaan perustetaan EU-tasoinen yhteenliittämisyjärjestelmä, joka kattaa EU – tasoisen keskusjärjestelmän, Euroopan oikeusportaalin ja jäsenvaltioiden rekisterit. Yhteenliittämisyjärjestelmä on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2009/101/EY, niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 48 artiklan toisessa kohdassa tarkoituiltu yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi, jäljempänä *julkistamisdirektiivi*, lisätyssä 4 a artiklassa. Kansalliset rekisterit liitetään keskusjärjestelmään, joka välittää tietoa kansallisten rekisterien välillä ja mahdollistaa keskitetysti asiakaskyselyt niihin. Euroopan oikeusportaalin kautta asiakas voi keskitetysti hakea keskusjärjestelmän välityksellä kansallisen rekisterin tietoja, jotka jäsenvaltiot asettavat keskusjärjestelmän kautta saataville. Keskusjärjestelmän rakentaminen ja jatkokehitys rahoitetaan EU – budjetista, ja jäsenvaltiot vastaavat omista liittymiskuluistaan. Keskusjärjestelmä on määrä ottaa käyttöön kesäkuussa 2017, jolloin myös direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset on saatettava kansallisesti voimaan.

Yhdenteentoista neuvoston direktiiviin 89/666/ETY, julkistamisvaatimuksista, jotka koskevat toisen valtion lainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamia sivuliikkeitä, jäljempänä *sivuliikedirektiivi*, tehdyillä muutoksilla varmistetaan tietojenvaihto yhtiön rekisterivaltion ja sen sivuliikkeiden rekisterivaltioiden välillä. Direktiivin 1 artiklan uuden 3 kohdan mukaan direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen asiakirjat ja tiedot on saatettava yleisön saataville yhteenliittämisyjärjestelmän kautta. Direktiivin 1 artiklan uuden 4 kohdan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että sivuliikkeillä on yksilöivä tunnus, jonka avulla ne voidaan tunnistaa yksiselitteisesti yhteenliittämisyjärjestelmän kautta tapahtuvassa rekisterien välisessä viestinnässä. Direktiiviin lisätyn 5 a artiklan 1 kohdan mukaan yhtiön rekisteröintivaltion rekisteriviranomaisen on rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän kautta asetettava viipymättä saataville tiedot yhtiön purkamis- tai maksukyvyttömyysmenettelyjen avaamisesta ja yhtiön rekisteristä poistamisesta, jos tähän liittyy oikeusvaikutuksia yhtiön rekisteröintivaltiossa. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on määriteltävä menettely, jota noudatetaan artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen vastaanottamisessa. Jos yhtiö on purettu tai muusta syystä poistettu rekisteristä, kyseisillä menettelyillä on varmistettava,

että myös sen sivuliikkeet poistetaan rekisteristä ilman aiheutonta viivytystä. Artiklan 5 kohdan mukaan poistomenettelyä ei sovelleta sellaisten yhtiöiden sivuliikkeisiin, jotka on poistettu rekisteristä asianomaisen yhtiön oikeudellisen muodon muutoksen, sulautumisen, jakautumisen tai sen sääntömääräisen kotipaikan rajat ylittävän siirron vuoksi.

Pääomayhtiöiden rajatylittävistä sulautumisista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2005/56/EY, jäljempänä *sulautumisdirektiivi*, edellytetään, että rekisterit tekevät yhteistyötä rajojen yli. Yhteenliittämisdirektiivin johdanto-osassa todetaan, ettei nykyisin kuitenkaan ole käytettävissä vakiintuneita viestintäkanavia, jotka voisivat nopeuttaa menettelyitä, helpottaa kieliongelmiin ratkaisemista ja parantaa oikeusvarmuutta. (3 perustelukappale). Sulautumisdirektiiviin tehdyillä muutoksilla on tarkoitus varmistaa rekisterien välinen tiedonvaihto rajat ylittävissä sulautumisissa. Direktiivin 13 artiklan mukaan rekisterin, johon rajat ylittävän sulautumisen tuloksena muodostettava yhtiö rekisteröidään, on yhteenliittämisyjärjestelmän kautta ja viipymättä ilmoitettava rekisterille, johon kunkin yhtiön oli talletettava asiakirjansa, että rajat ylittävä sulautuminen on tullut voimaan. Vanha rekisteröinti poistetaan tarvittaessa kyseisen ilmoituksen saavuttua, muttei sitä aikaisemmin.

Julkistamisdirektiiviin tehdyillä muutoksilla varmistetaan, että jäsenvaltiot julkaisevat yhteenliittämisyjärjestelmän kautta sähköisesti julkistamisdirektiivin 2 artiklassa tarkoitetut tiedot (uusi 3 b artikla). Jäsenvaltion on lisäksi varmistettava että julkistamisdirektiivin 2 artiklassa tarkoitettuihin tietoihin ja asiakirjoihin tehtävät muutokset merkitään rekisteriin ja julkaistaan yleensä 21 päivän kuluessa siitä, kun kyseisiä muutoksia koskevat kaikki asiakirjat sekä tarvittaessa kansallisen lainsäädännön edellyttämä oikeudellinen tarkastus on tehty (uusi 2 a artikla). Edellä mainittujen tietojen lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että ajantasaistettu tieto niistä kansallisen lainsäädännön säännöksistä, joiden mukaan kolmannet osapuolet voivat vedota 2 artiklassa tarkoitettuihin tietoihin ja kuhunkin asiakirjalajiin, on saatavilla direktiivin mukaisesti (3 a artiklan 1 kohta). Kansallisesti kaupparekisteriin merkittyjen tietojen ja asiakirjojen julkisuusvaikutuksesta säädetään kaupparekisterilain 26 §:ssä. Komissio voi periä maksuja yhteenliittämisyjärjestelmän kautta annettavista asiakirjoista ja tiedoista. Maksut eivät saa ylittää niistä aiheutuvia hallinnollisia kuluja (uusi 3 c artikla, 1 kohta). Säännös ei vaikuta jäsenvaltioiden perimiin maksuihin, vaan jäsenvaltiolla on mahdollisuus periä yhteenliittämisyjärjestelmän kautta annettavista tiedoista sama maksu kuin siitä peritään kansallisesti. Artiklan 2 kohta sisältää luettelon niistä perustiedoista, jotka jäsenvaltion on asetettava saataville maksutta. Yhtiön rekisteröintivaltion rekisteriviranomaisen on yhteenliittämisyjärjestelmän kautta asetettava viipymättä saataville tiedot yhtiön purkamis- tai maksukyvyttömyysmenettelystä ja yhtiön rekisteristä poistamisesta, jos tähän liittyy oikeusvaikutuksia yhtiön rekisterin jäsenvaltiossa (uusi 3 d artikla, 1 kohta).

Kaikkiin kolmeen muutettuun direktiiviin lisättiin myös säännökset tietosuojasta. Niiden mukaan direktiivien puitteissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokaakuuta 1995 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 95/46/EY, jäljempänä *tietosuojadirektiivi*. EU:n tietosuoja koskevaa sääntelyä on sittemmin uudistettu muun muassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/679, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus). Yleistä tietosuoja-asetusta aletaan soveltaa 25. Toukokuuta 2018.

Yhteenliittämisdirektiivin säännökset tulevat voimaan kahdessa vaiheessa. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava yhteenliittämisdirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset ja sovellettava niitä viimeistään 7 päivänä heinäkuuta 2014. Voimaan tulleiden artiklojen johdosta ei ollut tarpeen tehdä muutoksia kansalliseen lainsäädän-

töön. Tästä voimaantulosta poiketaan kuitenkin seuraavien säännösten osalta: sivuliikedirektiivin 1 artiklan 3 ja 4 kohta sekä 5 a artikla; sulautumisdirektiivin 13 artikla sekä julkistamisdirektiivin 3 artiklan 1 kohdan toinen alakohta, 3 b artikla, 3 c artikla, 3 d artikla ja 4 a artiklan 3–5 kohta. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava näiden säännösten noudattamisen edellyttämät säännökset ja sovellettava niitä viimeistään kahden vuoden kuluessa julkistamisdirektiivin 4 c artiklassa tarkoitettujen täytäntöönpanosäädösten hyväksymisestä. Voimaantulosäännöksessä tarkoitettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/884, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/101/EY perustetun rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän edellyttämien teknisten eritelmien ja menettelyjen vahvistamisesta hyväksyttiin 8.6.2015. Direktiivin säännökset on siis saatettava kansallisesti voimaan 8.6.2017 mennessä.

2 Nykytilan arviointi ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tietojen julkistaminen eurooppalaisen keskusjärjestelmän välityksellä

Kaupparekisterin olisi asetettava keskusjärjestelmän kautta maksutta saataville yrityksen nimi ja oikeudellinen muoto, yhtiön sääntömääräinen kotipaikka ja rekisteröintivaltio sekä yhtiön rekisterinumero. Vastaavat tiedot julkaistaan nykyisin maksutta yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä (YTJ) ja ne ovat saatavissa ytfi.fi -verkkosivuilta.

Lisäksi kaupparekisterin olisi asetettava yhteenliittämisyjärjestelmän kautta saataville julkistamisdirektiivin 2 artiklassa tarkoitettut tiedot. Julkistamisvaatimus koskee yksityisten ja julkisten osakeyhtiöiden tietoja (julkistamisdirektiivin 1 artikla). Julkistamisdirektiivin 2 artiklan mukaan julkistettavia tietoja ovat perustamiskirja ja yhtiöjärjestys sekä niiden muutokset ja niiden ajantasaiset versiot (a – c alakohtat); lakisääteisenä toimitelimenä tai sellaisen jäsenenä toimivan henkilötiedot (d alakohta), merkityn pääoman määrä (e alakohta), tilinpäätösasiakirjat, (f alakohta), yhtiön kotipaikan vaihtuminen (g alakohta), yhtiön purkautuminen; (h alakohta), tuomioistuimen päätös yhtiön pätemättömyydestä; (i alakohta), selvitysmiesten määrääminen, heidän henkilötietonsa ja kunkin selvitysmiehen toimivalta (j alakohta) sekä selvitystilän päätyminen sekä rekisteristä poistaminen niissä jäsenvaltioissa, joissa siihen liittyy oikeusvaikutuksia (k alakohta). Yhteenliittämisdirektiivillä ei laajennettu julkistamisdirektiivin mukaan julkistettavien tietojen sisältöä nykyisestä. Pääsääntöisesti edellä mainitut tiedot ovat tietoja joita yritykset ja yhteisöt ilmoittavat kaupparekisterilain mukaisesti merkittäväksi rekisteriin. Selvitystilän ja selvitysmiesten rekisteröimisestä säädetään osakeyhtiölain (624/2006) 20 luvun 10 §:ssä. Tuomioistuimen velvollisuudesta toimittaa päätös rekisteriviranomaiselle säädetään kaupparekisterilain 18 §:n 3 momentissa ja tilinpäätöksen rekisteröinnistä säädetään osakeyhtiölaissa ja kirjanpitolaissa (1336/1997). Nykytilaan verrattuna uutta olisi se, että laissa säädettäisiin PRH:n velvollisuudesta asettaa kyseiset tiedot yhteenliittämisyjärjestelmän kautta saataville.

Sivuliikedirektiiviin lisätyn 1 artiklan 3 kohdan mukaan direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut asiakirjat ja tiedot on saatettava yleisön saataville yhteenliittämisyjärjestelmän kautta. Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaisia julkistettavia tietoja ovat sivuliikkeen osoite, sivuliikkeen toiminnan tarkoitus, rekisteri, jossa yhtiön asiakirjavihko on, sekä yhtiön rekisterinumero tuossa rekisterissä, yhtiön nimi ja oikeudellinen muoto sekä sivuliikkeen nimi, jos sillä on eri nimi kuin yhtiöllä. Lisäksi direktiivin mukaan on julkistettava sellaisten henkilöiden asettaminen, tehtävän päätyminen ja henkilötiedot, jotka ovat kelpoisia edustamaan yhtiötä suhteessa ulkopuolisiin henkilöihin ja käyttämään sen puhevaltaa oikeudenkäynneissä yhtiön lakisääteisenä toimitelimenä tai tällaisen elimen jäsenenä tai yhtiön pysyvinä edustajina sivuliikkeen toiminnassa. Julkistettavia tietoja ovat myös yhtiön purkautuminen, selvitysmiesten määrääminen, heidän henkilötietonsa ja toimivaltansa sekä selvitystilän päätyminen, maksu-

kyvyttömyysmenettelyt, akordit ja vastaavat yhtiötä koskevat menettelyt, tilinpäätösasiakirjat 3 artiklan mukaisesti sekä sivuliikkeen lopettaminen.

Sivuliikedirektiivin 5 a artiklan ja julkistamisdirektiivin 3 d artiklan mukaan yhteenliittämisenjärjestelmän välityksellä on lisäksi julkistava tieto yhtiön purkamis- tai maksukyvyttömyysmenettelyjen avaamisesta ja yhtiön rekisteristä poistamisesta. Kyseisissä artikloissa säädetään lisäksi, että sivuliikkeen rekisterin on rekistereiden yhteenliittämisenjärjestelmää käyttäen viivymättä varmistettava tietojen vastaanotto.

Osa edellä kuvatuista kaupparekisteriin merkittävistä tiedoista on henkilötietoja. Kaupparekisterilain 3 a §:n mukaan kaupparekisteriin merkittävistä luonnollisista henkilöistä rekisteriin merkitään henkilötietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, kansalaisuus ja kotikunta. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, merkitään rekisteriin syntymäaika. Ulkomailla asuvista luonnollisista henkilöistä kotikunnan sijasta rekisteriin merkitään kotiosoite. Lain 1 a §:n 2 momentin mukaan tiedot henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta luovutetaan kaupparekisteristä vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Kaupparekisteriasetuksen (208/1979) 29 §:n 2 momentin mukaan rekisteriviranomainen voi luovuttaa tietoja kaupparekisteriin tehdyistä merkinnöistä ja siihen kuuluvista hallussaan olevista asiakirjoista myös kirjallisena poimintana, teknisen käyttöyhteyden avulla tai muussa koneellisesti käsiteltävässä muodossa. Eduskunnan käsittelyssä olevas rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistuksen (HE 228/2016 vp) yhteydessä kyseinen sääntely ehdotetaan siirrettäväksi asetustasolta kaupparekisterilakiin (4. Lakiehdotus 1 a §). Kaupparekisterilain lisäksi henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan kansallisesti henkilötietolakia. Yhteenliittämisdirektiivin mukaan direktiivien puitteissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietosuojadirektiiviä.

Siltä osin, kun direktiivin edellyttämä tiedonvaihto koskee henkilötietoja, yhteenliittämisenjärjestelmän kautta asetettaisiin saataville pelkästään yleisöjulkiset tiedot eli henkilön nimi, syntymäaika, kansalaisuus ja kotikunta. Tietojen saatavuuteen vaikuttaa käytännössä se, että kyseiset tiedot olisivat maksullisia myös yhteenliittämisenjärjestelmän kautta tilattaessa. Yhteenliittämisdirektiivin mukaisten tietojen rekisteröinnistä, julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään voimassaolevassa kaupparekisterilaissa. Direktiivin voimaansaattamiseksi olisi kuitenkin nimenomaisesti säädettävä viranomaisen velvollisuudesta julkaista kyseiset tiedot yhteenliittämisenjärjestelmän kautta.

2.2 Tietoihin tai asiakirjoihin tehdyt muutokset

Direktiivin täytäntöönpano edellyttää, että julkistamisdirektiivin 2 artiklassa tarkoitettuihin tietoihin ja asiakirjoihin tehtävät muutokset merkitään rekisteriin ja julkaistaan yleensä 21 päivän kuluessa siitä, kun kyseisiä muutoksia koskevat kaikki asiakirjat sekä tarvittaessa kansallisen lainsäädännön edellyttämä oikeudellinen tarkastus on tehty (julkistamisdirektiivi, uusi 2a artikla). Yhteenliittämisdirektiivin johdanto-osan 18 perustelukappaleen mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että jos rekistereihin merkittävät yhtiöitä koskevat tiedot muuttuvat, nämä tiedot ajantasaistetaan ilman aiheetonta viivytystä. Ajantasaistus on yleensä julkistettava 21 päivän kuluessa siitä, kun täydellinen dokumentaatio näistä muutoksista on vastaanotettu; mainittu määräaika koskee myös kansallisen lainsäädännön mukaista oikeudellista tarkastusta. Mainittua määräaika on tulkittava siten, että jäsenvaltioita edellytetään toteuttamaan kohtuulliset toimenpiteet direktiivissä säädetyn määräajan noudattamiseksi. Kaikille jäsenvaltioille yhteisten yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti 21 päivän määräajan kulumisen

on keskeytettävä, kun kyse on ylivoimaisesta esteestä. Määräaika ei sovelleta tilinpäätösasiakirjoihin.

Kaupparekisterin käsittelyajat ovat nykyisin 2 päivää, kun ilmoitus tehdään sähköisesti ja 9 päivää, kun ilmoitus tehdään paperimuodossa. PRH:n mittaa ilmoitusten käsittelyaikaa nykyisin ilmoituksen saapumisesta viranomaiselle ja se kattaa sen ajan, jonka viranomainen käyttää ilmoituksen käsittelyyn. Direktiivin mukainen käsittelyaika alkaa kulua, kun rekisteriviranomaiselle on toimitettu kaikki rekisteröinnin edellyttämät tiedot ja asiakirjat. Jos ilmoitus jätetään puutteellisenä ja se edellyttää täydennystä tai korjaamista, direktiivin mukainen määräaika ei vielä ala kulua. Käsittelyajaksi ehdotetaan direktiivin mukaista 21 päivää. Direktiivin mukainen käsittelyaikavaatimus koskee vain yhteenliittämisdirektiivin mukaista tiedon julkistamista, eli osakeyhtiön ja julkisen osakeyhtiön muutosilmoituksia. PRH:n käsittelyajat ovat nykyisin alle 21 päivän, joten ei ole estettä laajentaa ehdotettua enimmäiskäsittelyaikaa koskemaan myös yritysten ja yhteisöjen perustamisilmoituksia sekä muita kuin direktiivissä mainittuja muutosilmoituksia. Tästä syystä kansalliseen lainsäädäntöön ehdotetaan yleistä säännöstä 21 päivän käsittelyajasta. Direktiivin mukaan määräaika ei ole ehdoton, vaan tiedot olisi päivitettävä yleensä 21 päivän kuluessa. Tämän mukaisesti ehdotetaan, ettei myöskään kansallisesti sovellettava määräaika olisi yksittäistapauksessa ehdoton, vaan rekisteriviranomaisen olisi pyrittävä varmistamaan, että ilmoitukset käsitellään 21 päivän kuluessa siitä, kun kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat on toimitettu.

2.3 Sivuliikkeen poisto rekisteristä

Direktiivin voimaansaattamiseksi lakiin olisi lisättävä säännökset sivuliikkeen poistamisesta rekisteristä silloin, kun sivuliikkeen Suomessa rekisteröinyt yritys tai yhteisö on poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa. Sivuliikkeitä ei katsota itsenäisiksi oikeushenkilöiksi, joten niiden rekisteröinti ei voi jatkua tällaisessa tilanteessa. Ennen direktiivin mukaisen järjestyksen käyttöönottoa rekisteriviranomaisilla ei ole ollut käytännössä työkaluja seurata mahdollisia muutoksia siinä rekisterissä, johon ulkomainen yritys tai yhteisö on rekisteröintivaltiossaan merkitty. Yhteenliittämisdirektiivin johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa todetaan lisäksi, ettei rekistereillä ole ollut myöskään lakisääteistä velvollisuutta vaihtaa tietoja ulkomaisista sivuliikkeistä.

Direktiivin voimaansaattamiseksi ehdotetaan, että PRH:n olisi poistettava sivuliike rekisteristä sen jälkeen, kun eurooppalaisen keskusjärjestelmän välityksellä on saatu tieto siitä, että yhtiö on poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa. PRH:n olisi ennen sivuliikkeen poistamista varattava sivuliikkeelle 21 vuorokautta antaa lausumansa rekisteristä poiston edellytyksistä. Käytännössä sivuliikkeelle ilmoitettaisiin kirjallisesti sivuliikkeen osoitteeseen tai sivuliikkeen Suomessa rekisteröidylle edustajalle. Menettelysäännöksellä varmistetaan, että sivuliikkeen Suomessa toimivilla vastuuhenkilöillä on etukäteistieto rekisteristä poistamisesta. Lisäksi säännöksellä pyritään varmistamaan, ettei tosiasiasa toimivien yhtiöiden sivuliikkeitä poisteta rekisteristä virheellisen tai puutteellisen tiedon perusteella. Jos sivuliikkeen vastuuhenkilö on eri mieltä rekisteristä poiston edellytyksistä, eli käytännössä katsoo, ettei yhtiötä ole poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa, rekisteriviranomaisen olisi pyrittävä varmistamaan asia ennen sivuliikkeen rekisteristä poistoa. Lausuman antaminen ei kuitenkaan estäisi rekisteristä poistoa, jos viranomainen saadun tiedon perusteella katsoo, että yhtiö on poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa, vaan siinä tapauksessa viranomaisen päätökseen olisi haettava muutosta.

Kaupparekisterilain 18 §:n 5 momenttiin ei esitetä muutoksia. Sivuliikkeen perustaneen ulkomaisen elinkeinonharjoittajan olisi jatkossakin ilmoitettava Patentti- ja rekisterihallitukselle ulkomaiseen elinkeinonharjoittajaan kohdistetusta maksukyvyttömyysmenettelystä, akordista

ja muusta vastaavasta menettelystä sekä elinkeinonharjoittajan asettamisesta selvitystilaan, selvitysmiesten määräämisestä, selvitysmiesten henkilötiedoista ja toimivallasta sekä selvitystilan päättymisestä samoin kuin elinkeinonharjoittajan purkautumisesta ja rekisteristä poistamisesta. Yhteenliittämisdirektiivin mukainen tiedonvaihto koskee vain rajattua joukkoa sivuliikkeitä, ja niidenkin osalta suppeampaa tietosisältöä, kuin kaupparekisterilain mukainen ilmoitusvelvollisuus nykyisin edellyttää. Siksi yhteenliittämisyjärjestelmästä saatavat tiedot eivät korvaa edellä kuvattua sivuliikkeen ilmoitusvelvollisuutta.

2.4 Tiedonvaihto rajat ylittävässä sulautumisessa ja jakautumisessa

Direktiivin voimaansaattamiseksi olisi varmistettava että rajat ylittävissä sulautumisissa ja jakautumisissa vaihdetaan tietoja yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä. PRH:n olisi välitettävä yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä tieto sulautumisen voimaantulosta muille asianosaisille rekistereille, jotta vanhat rekisteröinnit voidaan poistaa niistä. Vastaavasti PRH saisi yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä tiedon sulautumisen voimaantulosta ja voisi sen jälkeen poistaa kansallisen rekisteröinnin. Ulkomailla rekisteröitävään rajat ylittävään sulautumiseen osallistuvan suomalaisen yhtiön poistamisesta rekisteristä säädetään osakeyhtiölain 16 luvun 26 §:n 5 momentissa. Rekisteriviranomaisen on sulautumisen rekisteröivän ulkomaisen viranomaisen ilmoituksesta viipymättä viran puolesta poistettava sulautunut suomalainen yhtiö rekisteristä.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Yritysvaikutukset

Direktiivin mukaisen rekisterienvälisen tiedonvaihdon lisääminen parantaa yritysten mahdollisuuksia saada viranomaisrekisterissä olevaa tietoa toisessa jäsenvaltiossa rekisteröidyistä yrityksistä sekä toisaalta lisää tiedonsaantia Suomessa rekisteröidyistä yrityksistä muissa jäsenvaltioissa. Muutos nykytilaan verrattuna ei kuitenkaan ole erityisen merkittävä, sillä vastaavanlaista yhteistyötä tehdään nykyisin sopimusperusteisesti European Business Register (EBR) -yhteistyön puitteissa. EBR-yhteistyössä on mukana 26 valtiota, joista 20 on EU:n jäsenvaltioita. Suomi on osallistunut EBR-yhteistyöhön vuodesta 1997 lähtien. EBR-yhteistyö jatkuu toistaiseksi yhteenliittämisyjärjestelmän rinnalla.

Ehdotetuilla kaupparekisterilain muutoksilla ei ole välittömiä vaikutuksia yrityksiin, koska niistä ei aiheudu yrityksille uusia velvoitteita, maksuja tai muita kustannuksia. Muutokset eivät myöskään lisää Patentti- ja rekisterihallituksen kustannuksia niin, että olisi tarvetta korottaa kaupparekisteriasioissa yrityksiltä perittävien maksujen tasoa nykyisestä. Ehdotus sivuliikkeiden poistamisesta on omiaan parantamaan kaupparekisteriin merkittyjen sivuliikkeiden tietojen ajantasaisuutta ja siten lisäämään yritysten tiedonsaantia mahdollisista muissa jäsenvaltioissa tapahtuneista muutoksista. Sivuliikkeiden poiston käynnistyessä rekisteristä poistunee kerralla noin 20 - 40 sivuliikettä, jossa sivuliikkeen perustanut yhteisö on poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa. Vastaavasti muissa jäsenmaissa poistunee sellaisia Suomeen rekisteröityjen yritysten sivuliikkeitä, jotka on täällä sittemmin poistettu rekisteristä.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kaupparekisteriin oli 30.6.2016 merkittynä 1279 sivuliikettä. Sivuliikkeiden poistamista koskeva menettely on uusi ja se lisää vähäisessä määrin PRH:n työmäärää. Tiedonvaihdon käynnistyessä kaupparekisteristä todennäköisesti poistuu noin 20 – 40 sivuliikettä, jotka on poistettu rekisteristä niiden rekisterivaltiossa mutta mistä ei ole välittynyt tietoa Patentti- ja rekisterihallitukseen. Tämän jälkeen poistomenettely koskee todennäköisesti muutamia sivuliikkeitä

vuosittain. Sivuliikkeiden poistomenettely ei edellytä PRH:n henkilöresurssin lisäämistä nykyisestä.

Yhteenliittämijärjestelmään osallistuminen ja tietojen julkistaminen ei merkittävästi lisää PRH:n työmäärää nykyisestä, sillä PRH osallistuu nykyisin osittain vastaavanlaiseen järjestykseen EBR – yhteistyöhön puitteissa. Tietojen julkistaminen tapahtuu pitkälti automaattisesti, eikä vaadi henkilöresursseja virastossa. PRH voi myös hyödyntää samoja sähköisiä rajapintoja ja menettelyjä direktiivin mukaiseen järjestykseen osallistumisessa. Tästä syystä tietojärjestelmiin vaadittavat muutokset jäävät vähäisiksi. Tietojärjestelmiin tehtävien muutostöiden kustannukseksi arvioidaan noin 110 000 euroa. PRH kattaa liittymisestä aiheutuvat kustannukset osana toimintamenojaan, eikä liittymisestä aiheudu tarvetta korottaa kaupparekisteriasioissa perittäviä maksuja nykyisestä.

Ehdotetulla 21 päivän enimmäiskäsittelyajalla ei ole käytännössä vaikutusta kaupparekisteri-ilmoitusten keskimääräisiin käsittelyaikoihin, sillä käsittelyajat ovat nykyisin alle vaaditun. Säännös kuitenkin edellyttää, että PRH:lla on jatkossakin käytössään riittävät resurssit käsittelyaikatavoitteen noudattamiseksi.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Luonnos hallituksen esitykseksi lähetettiin lausuntokierrokselle 14.12.2016. Lausunto pyydettiin oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Patentti- ja rekisterihallitukselta, Verohallinnolta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, Suomen yrittäjät ry:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta ja Keskuskauppa-kamarilta. Lausunto saatiin kaikilta edellä mainituilta tahoilta. Suomen yrittäjät ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Keskuskauppakamari ilmoittivat, ettei niillä ole huomautettavaa esityksen johdosta. Verohallinnolla ei ollut esityksestä huomautettavaa. Lausunnossaan Verohallinto totesi esityksellä olevan välillinen ja vähäinen vaikutus Verohallinnon asiakasrekisterin toimintaan, johon poistettavat sivuliikkeet myös merkitään. Valtiovarainministeriö tuki lausunnossaan sivuliikkeiden rekisteristä poistoa kaupparekisteritietojen ajantasaisuuden näkökulmasta. Valtiovarainministeriö katsoi sivuliikkeen poistoa koskevalla ehdotuksella olevan myös myönteisiä vaikutuksia verojärjestelmän toimivuuden ja harmaan talouden torjunnan kannalta. Patentti- ja rekisterihallituksella ei ollut huomautettavaa esityksestä, mutta lausunnossaan PRH esitti esityksen perustelujen osalta täsmennyksen sähköisten ja paperimuotoisten kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyajasta.

Tietosuojavaltuutettu kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että yhtiöiden lakisäätteisissä toimielimissä toimivien henkilötietoja vaihdettaisiin esityksen mukaan yhteenliittämijärjestelmän mukaisesti. Lainsäädäntöteknisesti vaihdettavien tietojen osalta ehdotetussa säännöksessä viitattaisiin direktiivin. Tietosuojavaltuutettu katsoi, että kansallisessa lainsäädännössä voidaan sinänsä suoraan viitata direktiivin, mutta tällainen menettelytapa ei kuitenkaan ole suositeltavaa mahdollisen ongelmatilanteiden vuoksi. Lisäksi tietosuojavaltuutettu piti tarkoituksenmukaisena, että kaupparekisterilaissa ja erityisesti lain perusteluissa kuvattaisiin mitä kaupparekisteriin merkittäviä henkilötietoja on tarkoitus käsitellä yhteenliittämijärjestelmän välityksellä. Oikeusministeriö esitti lausunnossaan täsmennyksiä tietojen luovuttamista, rekisterimerkintöjen tekemistä ja sivuliikkeen poistoa koskevaan sääntelyyn. Oikeusministeriö katsoi esityksen täyttävän henkilötietojen luovuttamista koskevan lailla säätämisen vaatimuksen, mutta esitti täsmennyksiä esityksen perusteluihin siitä, mitä yleisiä henkilötietojen käsittelyä ja julkistamista koskevia vaatimuksia näiden tietojen julkistamiseen sovellettaisiin. Lisäksi oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että säädösehdotuksessa ei nimenomaisesti mainittu Suomessa rekisteröidyn sivuliikkeen tietojen julkaisemisesta yhteenliittämijärjestelmän välityksellä.

Lausuntopalautteen johdosta lakiehdotusta on täsmennetty niin, että Suomeen rekisteröidystä sivuliikkeestä yhteenliittämijärjestelmän kautta julkaistavat tiedot on huomioitu ehdotuksessa. Oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun lausuntojen johdosta esityksen perusteluja on täsmennetty sen suhteen, mitä kaupparekisteriin merkittyjä henkilötietoja direktiivin mukainen tiedonvaihto koskee. Lausuntopalautteen johdosta arvioitiin myös lakiehdotuksen 20 b §:ssä käytettä viittaustekniikkaa. Lähtökohtaisesti kyseistä viittaustekniikkaa on käytettävä pidättyvästi ja harkiten. Ehdotettavassa säännöksessä viittaustekniikka on kuitenkin säilytetty, koska direktiivin säännökset vaihdettavista tiedoista ovat niin yksityiskohtaiset, että ne eivät jätä jäsenvaltiolle liikkumavaraa täytäntöönpanossa. Tiedonvaihtoa koskevat säännökset ovat myös luonteeltaan teknisiä ja kohdistuvat viranomaiseen, sillä kyseisten tietojen rekisteröinnistä, julkisuudesta sekä luovuttamisesta säädetään jo erikseen voimassaolevassa kaupparekisterilaisissa. Lausuntopalautteen johdosta on myös arvioitu tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin ja henkilötietojen suojaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

20 a §. Lain 20 a §:ssä säädettäisiin enimmäisaika kaupparekisteri-ilmoituksen rekisteröinnille. Säännöksellä saatettaisiin voimaan julkistamisdirektiivin 2 a artikla. Direktiivin voimaansaattamiseksi olisi riittävää säätää enimmäiskäsittelyajasta pelkästään osakeyhtiöiden ja julkisten osakeyhtiöiden osalta. Patenti- ja rekisterihallituksen käsittelyajat mahdollistavat nykyisin vastaavan käsittelyajan noudattamisen myös muissa asioissa, joten säännöksen ehdotetaan kattavan myös muut kaupparekisteri-ilmoitukset. Pykälän mukaan Patenti- ja rekisterihallituksen on pyrittävä varmistamaan, että tieto tai asiakirja merkitään rekisteriin viimeistään 21 päivän kuluessa siitä, kun rekisteriviranomaiselle on toimitettu kaikki rekisterimerkinnän tekemiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat. Jos ilmoituksessa on puutteita tai virheitä, jotka estävät ilmoituksen rekisteröinnin, määräaika alkaisi kulua siitä, kun puuttuvat tiedot on toimitettu tai virheet korjattu. Kuten julkistamisdirektiivin 2 a artiklassa ja direktiivin johdanto-osan 18 perustelukappaleessa todetaan, käsittelyaika ei olisi yksittäistapauksessa ehdoton. Säännös velvoittaisi Patenti- ja rekisterihallituksen toteuttamaan sellaiset kohtuulliset toimenpiteet, jotta määräaika voidaan noudattaa, muun muassa huolehtimaan siitä että käsittelyyn varataan riittävästi henkilöresursseja, ja että käsittelyprosessi on muutenkin sujuvaa.

20 b §. Pykälässä säädettäisiin tietojen julkistamisesta yhteenliittämijärjestelmän välityksellä. Rekisteriviranomaisen olisi julkaistava julkistamisdirektiivin 2 artiklassa ja 3 d artiklan 1 kohdassa sekä sivuliikedirektiivin 2 artiklan 1 kohdassa ja 5 a artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tiedot yhteenliittämijärjestelmän välityksellä. Edellä mainittujen säännösten sisältöä on kuvattu edellä luvussa 2 (Sivuliikkeen poisto rekisteristä). Yhteenliittämisdirektiivillä ei laajennettu osakeyhtiöistä tai sivuliikkeestä julkistettavien tietojen sisältöä nykyisestä. Uutta olisi se, että nämä tiedot julkaistaan jatkossa yhteenliittämijärjestelmän välityksellä. Ehdotettu velvoittava säännös tietojen julkistamisesta rajoittuisi yhteenliittämisdirektiivin edellyttämään vähimmäistasoon eli direktiivien viitatuissa artikloissa lueteltuihin tietoihin. Julkistettavia tietoja olisivat muun muassa osakeyhtiön perustamiskirja ja yhtiöjärjestys myöhempine muutoksineen, hallitusten jäsenten henkilötiedot, osakepääoman määrä sekä selvitysmiesten määrääminen ja heidän henkilötietonsa. Kaupparekisterilain 3 a §:n mukaan kaupparekisteriin merkittävistä luonnollisista henkilöistä rekisteriin merkitään henkilötietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, kansalaisuus ja kotikunta. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, merkitään rekisteriin syntymäaika. Ulkomailla asuvista luonnollisista henkilöistä kotikunnan sijasta rekisteriin merkitään kotiosoite. Lain 1 a §:n 2 momentin mukaan tiedot henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta luovutetaan kaupparekisteristä vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Siltä osin, kun direktiivin edellyttämä tiedonvaihto koskee henkilötietoja, yhteenliittämijärjestelmän kautta asetettaisiin saataville pelkästään yleisöjulkiset tiedot eli henkilön nimi, syntymäaika, kansalaisuus ja kotikunta.

20 c §. Lakiin lisättäisiin uusi 20 c §, joka koskisi tiedon vaihtoa rajat ylittävissä sulautumisissa. Pykälän mukaan rekisteriviranomaisen olisi viipymättä ilmoitettava asianosaisille EU-jäsenvaltioiden rekistereille, kun rajat ylittävän sulautumisen tuloksena muodostettava yhtiö rekisteröidään Suomessa. Säännöksessä asianosaisella rekisterillä tarkoitetaan rekisteriä, johon rajat ylittävään sulautumiseen osallistuva yhtiö on rekisteröity. Säännös mahdollistaa sen, että rekisteröinnin jälkeen sulautuvat yhtiöt voidaan poistaa rekisteristä niiden rekisteröintivaltiossa. Tieto ilmoitettaisiin yhteenliittämijärjestelmän välityksellä.

24 a §. Lakiin lisättäisiin uusi 24 a §, joka koskisi Suomeen rekisteröidyn sivuliikkeen rekisteristä poistoa. Pykälän *1 momentin* mukaan rekisteriviranomaisen olisi poistettava sivuliike rekisteristä, kun rekisteriviranomaiselle on yhteenliittämijärjestelmän välityksellä saapunut tieto siitä, että Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt yritys tai yhteisö on purettu tai muusta syystä poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa. Sivuliike ei ole itsenäinen oikeushenkilö, joten sen rekisteröinti ei periaatteessa voi jatkua tällaisessa tilanteessa. Nykyisin sivuliikkeen vastuuhenkilöiden pitäisi ilmoittaa kaupparekisteriin rekisteristä poistosta. Käytännössä tällaisia ilmoituksia on toisinaan jäänyt tekemättä, jolloin rekisterissä on edelleen tosiasiaa toimintansa jo lopettaneiden ulkomaisten elinkeinonharjoittajien sivuliikkeitä. Yhteenliittämijärjestelmän käyttöönoton jälkeen rekisteristä poistuu arviolta 20 – 40 tällaista sivuliikettä.

Pykälän *2 momentin* mukaan rekisteriviranomaisen olisi ennen rekisteristä poistamista ilmoitettava varattava sivuliikkeelle vähintään 21 vuorokautta aikaa lausua rekisteristä poistamisen edellytyksistä. Määräaika olisi suhteellisen lyhyt, koska direktiivin mukaan sivuliikkeet olisi poistettava rekisteristä ilman aiheutonta viivytystä. Myös poistamisen peruste on varsin yksiselitteisesti määritelty. Ilmoitus voitaisiin antaa sivuliikkeen osoitteeseen tai sen puuttuessa sivuliikkeen Suomessa rekisteröidylle edustajalle tai muulle tiedossa olevalle vastuuhenkilölle. Menettelyn tarkoituksena on varmistaa, että sivuliikkeen edustajaksi Suomessa merkityillä henkilöillä on etukäteistieto rekisteristä poistamisesta. Menettely myös mahdollistaa sen, että sivuliike voi lausua rekisteristä poistamisen edellytyksistä. Lausunnon antaminen ei kuitenkaan estä rekisteristä poistoa, jos viranomainen päätyy arvioissaan siihen, että yritys tai yhteisö todella on poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa. Menettelyllä kuitenkin voidaan varmistaa, ettei sivuliikkeitä poisteta rekisteristä erehdyksessä, esimerkiksi teknisen virheen johdosta.

2 Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Ennen lain voimaantuloa kaupparekisteriin merkityillä ulkomaisen elinkeinonharjoittajan rekisteröintivaltiota koskevilla tiedoilla on ollut informaatioarvo, mutta niitä ei ole lakiehdotuksen mukaisella tavalla käytetty rekisterien väliseen tiedonvaihtoon. Yhteenliittämijärjestelmän käynnistyessä tietojen on oltava ajantasaisia, jotta sivuliikkeiden rekisteristä poistamista ja tiedonvaihtoa koskeva järjestely saadaan toteutettua sujuvasti. Tästä syystä lakiin on tarpeen ottaa siirtymäsäännös siltä varalta, että tieto ulkomaisen elinkeinonharjoittajan rekisterinumerosta, ulkomaisen rekisterin nimestä tai ulkomaisen elinkeinonharjoittajan oikeudellisesta muodosta on virheellinen. Patenti- ja rekisterihallituksella olisi oikeus yhteenliittämijärjestelmän välityksellä tai suoraan Suomessa sivuliikkeen rekisteröineen ulkomaisen yhtiön rekisteröintivaltion rekisteristä saadun tiedon perusteella päivittää ennen lain voimaantuloa kaupparekisteriin merkityn sivuliikkeen tiedoissa oleva tieto rekisteristä, johon sivuliikkeen perustava elinkeinonharjoittaja on kotimaassaan merkitty, elinkeinonharjoittajan rekisterinumerosta kyseisessä rekisterissä sekä elinkeinonharjoittajan oikeudellisesta muodosta.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämijärjestys

Lakiehdotuksen mukaan yhteenliittämijärjestelmän kautta julkaistaisiin muun muassa yrityksen vastuuhenkilöiden henkilötietoja. Sääntely on siten merkityksellistä perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta. Säännöksen mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat lausunnoissaan ottaneet kantaa siihen, minkälaisista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä asioista tulee säätää lain tasolla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (mm. PeVL 35/2008 vp), todennut, että

HE 14/2017 vp

henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin: rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla. Edellä kuvatuilla periaatteilla henkilötietojen käsittelystä, mukaan lukien luovuttamisesta olisi säädettävä lain tasolla. Esityksessä tietojen julkaisemisesta säädetään lakitasoisesti. Säädösteknisesti tiedot on yksilöity viittaamalla sivuliikediirektiivin ja julkistamisdirektiivin tiettyyn artiklaan. Lähtökohtaisesti kyseistä viittaustekniikkaa on käytettävä pidättyvästi ja harkiten. Ehdotettavassa säännöksessä viittaustekniikkaa on kuitenkin pidetty perusteltuna ratkaisuna, koska direktiivin säännökset vaihdettavista tiedoista ovat niin yksityiskohtaiset, että ne eivät jätä jäsenvaltiolle liikkumavaraa täytäntöönpanossa. Tiedonvaihtoa koskevat säännökset ovat myös luonteeltaan teknisiä ja kohdistuvat viranomaiseen, sillä kyseisten tietojen rekisteröinnistä, julkisuudesta sekä luovuttamisesta säädetään jo erikseen voimassaolevassa kaupparekisterilaissa. Edellä esitetyistä syistä lakiehdotus täyttää perustuslaissa asetetut vaatimukset, ja laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kaupparekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kaupparekisterilakiin (129/1979) uusi 20 a—20 c ja 24 a §, seuraavasti:

20 a §

Rekisteriviranomaisen on pyrittävä varmistamaan, että tieto tai asiakirja merkitään rekisteriin viimeistään 21 päivän kuluessa siitä, kun rekisteriviranomaiselle on toimitettu kaikki rekisterimerkinnän tekemiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

20 b §

Rekisteriviranomaisen on huolehdittava siitä, että niiden takeiden yhteensovittamisesta samanveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 48 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/101/EY, jäljempänä *julkistamisdirektiivi*, 2 artiklassa ja 3 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen sekä julkistamisvaatimuksista, jotka koskevat toisen valtion lainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamia sivuliikkeitä annetun yhdennentoista neuvoston direktiivin 89/666/ETY, jäljempänä *sivuliikedirektiivi*, 2 artiklan 1 kohdassa ja 5 a artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen julkaistavan julkistamisdirektiivin 4 a artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen *rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän* välityksellä.

20 c §

Rekisteriviranomaisen on viipymättä ilmoitettava asianosaisille Euroopan unionin jäsenvaltioiden rekistereille, kun rajat ylittävän sulautumisen tuloksena muodostettava yhtiö rekisteröidään Suomessa. Ilmoitus tehdään rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä.

24 a §

Rekisteriviranomaisen on poistettava sivuliike rekisteristä, kun rekisteriviranomaiselle on saapunut sivuliikedirektiivin 5 a artiklan 1 ja 2 kohdan mukainen tieto siitä, että Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen elinkeinonharjoittaja on purettu tai muusta syystä poistettu rekisteristä sen rekisteröintivaltiossa.

Ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu päätös sivuliikkeen poistamisesta rekisteristä tehdään, rekisteriviranomaisen on varattava sivuliikkeelle 21 vuorokautta aikaa lausua rekisteristä poistamisen edellytyksistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos ulkomaisen elinkeinonharjoittajan sivuliike on merkitty kaupparekisteriin ennen tämän lain voimaantuloa, Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus 20 b §:ssä tarkoitettujen rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä tai suoraan Suomessa sivuliikkeen rekisteröineen yhtiön rekisteröintivaltion rekisteriviranomaiselta saadun tiedon perusteella päivittää kaupparekisterissä olevat tiedot elinkeinonharjoittajan rekisterinumerosta, oikeudellisesta muodosta ja sen rekisterin nimestä, johon sivuliikkeen perustava elinkeinonharjoittaja on kotimaassaan merkitty.

HE 14/2017 vp

Helsingissä 2 päivänä maaliskuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström